

A gyakorlatias politika és az elvek

A most kialakuló alkotmányos válság megjósolható volt, mert ha nem ebben az ügyben, másban úgyszólván kiobbant volna. Akinek egy csöppnyi politikai érzéke van, annak nem kell magyarázni: ennyire aszimmetrikus parlamenti mandátumarányok között, több mint kétharmados többség birtokában egyszerűen lehetetlen minden igénynek eleget tenni. A kormányoldal és az ellenzék egyaránt foglya ennek a teljesen szokatlan helyzetnek; a kormány („nagy győzelem, nagy változás” – ahogy Orbán Viktor mondta) totálisan élni kíván az ölébe hullott óriási felhatalmazással és a legkevésbé sem önmegtartóztató; az ellenzék pedig – nem lévén reális esélye a konstruktivitásra – miért is lenne kíméletes. Mesebeszéd, hogy kölcsönös gesztusokkal ezt a helyzetet kezelni lehet. Nem lehet. A kormány-ellenzék viszony elmérgesedése, sajnos, *bele van kódolva* ebbe a helyzetbe, és pozitív együttműködést elvárni ilyenkor szinte lehetetlen.

Magyarországon egyébként is gyérek az *együttműködés* (nem a demokrácia) hagyományai, s éppen ez a deficit van most a leginkább a kárunkra. A Nemzeti Együttműködésnek kinevezett rendszer ráolvasással igyekszik pótolni az évszázados hiányt, s „bevezetni” a hatékonyságot, s bár elvben ki utasítaná el az együttműködés maximáját, a tény mégis az, hogy a Fidesz-kormány a választásokon *győztes* kétharmados tábor korlátozott hatókörű együttműködését valósítja meg - saját magával.

Váratlanul talán csak az mondható, hogy néhány hónapos „totális” kormányzás után a többség az ellenzék valamennyi árnyalata után a legfőbb alkotmányos ágenssel, az Alkotmánybírósággal is összeveszett. Nem is csodálkozhat rajta, hogy ennek kapcsán az ellenzék először próbál találni rajta igazi fogást, amikor a „jogállam-lebontás” vétségében marasztalja el. Már is fölvetődik Orbán Viktor, sőt (a Fideszt tv-beszédével lényegében megtámogató) Schmitt Pál, köztársasági elnök

lemondatása, ami – ellenzéki optikából – jogosnak mondható. De vajon tényleg azt gondolják, hogy Orbán lemond? Gondoljunk csak vissza arra, hogy Őszöd után (a Fidesz hasonló kívánalmára) Gyurcsány sem tette ezt meg. Hogy most nagyobb a kihágás, mint akkor? Hogy Őszödon csak bizonyos, nem szerencsésen megválasztott *szavak* hangzottak el, most ellenben a kormányzat *cselekvései* nyomán demokratikus intézmények kerültek veszélybe? Hogy a kettő minőségileg más? Nyilván, de erkölcsi okokból épp úgy le lehet és le kell mondani, mint politikai okokból – ha úgy esik. Kis János (aki 2002-ben éppen erkölcsi okokból lépett ki az SZDSZ-ből) írja *A politika, mint erkölcsi probléma* című könyvében: „A rossz hírbe keveredett politikus menesztéséhez elegendő, hogy a párt szervezeti érdeke hasonló irányba mutasson, mint a demokratikus közösség erkölcsi érdeke”. Ebből két dolog tűnik ki számunkra: 1. A demokratikus közösségnek igenis *van* erkölcsi érdeke, 2. Az MSZP-nek, mint szervezetnek 2006 őszén nem volt érdeke Gyurcsány menesztése. Amihez az is hozzájárulhatott, hogy a kormány-ellenzék interakció a rendszerváltás kezdetétől eléggé csapnivaló, így Gyurcsány maradásához bőven elég volt az, hogy a Fidesz a távozását követelte.

Hiába ismételte el tehát az elmúlt napokban százszor és ezerszer a balliberális tábor, hogy a/ a Fidesz diktatúrára tör; b/ Orbánnak és Schmittnek minimum le kellene mondania; c/ a helyzet kétségbeejtő, katasztrófális, s a jogállamnak oda. Ilyen radikális követelések épp elégszer elhangzottak az elmúlt 20 évben s nemigen következett belőlük semmi. Az egész demokratikus berendezkedés minőségére vonatkozó tanulság bizonyosan nem. A magyar politika 20 éve folyamatosan a felháborodás állapotában van, de nemigen jut ennél előbbre. A Fidesz mostani lépései érthető módon felháborodást váltanak ki az ellenoldalon, de kérdezzük meg: nem azért uralkodó tónus-e a felháborodás, mert „mérsékelt” megoldásokat, például tárgyyszerű vitákat egyáltalán nem sikerült lefolytatni? Vegyük csak a mostani helyzet elmérgesedése szempontjából is alapvetőnek tekinthető alkotmányozás példáját. A hatályos alkotmányról rég óta megoszlanak a vélemények. A mi véleményünk – sokszor le is írtuk már – történetesen az, hogy a 89-es helyett valóban új

alkotmányra van szükség. A probléma azonban az, hogy évek óta nem az a kérdés nálunk, *mit*, hanem az, hogy *ki* mondja. S amióta lehet tudni, hogy a Fidesz egyedül is megnyeri a 2010. évi választásokat, az óta az alkotmányozás szükségességéről szóló, korábban eleven érvelések megszűntek, s helyüket átvette a/ az alkotmány jószágáról való kinyilatkoztatás, b/ a Fidesz egyedül történő alkotmányozásától való félelem.

A Fidesz komoly mulasztást követett el az által, hogy nem vette komolyan sem az a/, sem pedig a b/ pontban jelzett kifogásokat. Sajnos, soha nem törődött azzal, hogy alaposan, érvelően és hitelesen megindokolja, miért kell szerinte új alkotmány. Ez még akkor is hiba lenne, ha történetesen az egész politikai közösség számára nyilvánvaló evidenciáról lenne szó. Csakhogy korántsem sincs így. Sokak szerint a rendszerváltáskor megszövegezett alkotmány (függetlenül a preambulumban jelzett átmeneti jellegtől) jó, szerepét betölti, tehát nincs szükség a megváltoztatására.

A jobboldal – túlmenően az alkotmány témakörén – általában sem érti, miért kéne neki bármiről, bármit is mondania. „A többség akarata kötelez!” „Így kell lennie – és kész!” „Mi megtesszük azt, amit az előző kormányok nem tudtak vagy mertek!” Abból a tévképzetből fakadóan, hogy a politika kizárólag *gyakorlati* mesterség, s lényege mindenekelőtt a cselekvés (nem pedig az elmélet vagy a szó), kínosan kerülnek az érvelést, a meggyőzést, a filozófiai alapú beavatást. Egy másik dimenzióban ez a megközelítés oda fut ki, hogy a kormányzat számára zsinórmértéknek számító konzervativizmus valójában nem is ideológia. Ha pedig ideológiáról nincs szó, akkor nincs is mit igazolni. Ami nyilvánvalóan tévedés.

A kormánykoalíció bő fél éves kormányzása után most kerül először szembe komoly alkotmányos aggályokkal. Politikai ellenfelei kritikáját két módon értelmezheti azonban: mint gáncsoskodást, és mint lehetőséget arra, hogy egy rendkívül komoly hiányosságával, politikája igazolásával szembenézzen. „Nagy győzelem, nagy szembenézés” – ha kérhetnénk.